

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(6)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 472 sahifa,
22-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woogyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

“Kitobxonlar klubi” modelining ingliz tili to‘garak mashg‘ulotlarida o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlari.....	10
Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	
Bo‘lajak pedagoglarning kasbiy faoliyatida suggestiv yondashuvning o‘rni	14
Arolov Davronjon Davlataliyevich	
Akmeologik yondashuv asosida maktabgacha ta‘lim direktor o‘rinbosarlarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish	19
Asatullayeva Sitora Dilmurod qizi	
Hozirgi o‘zbek tilida neologizmlarning tarixi va bugungi kun taraqqiyoti.....	22
Bektosheva Mehinbonu Abdumalik qizi	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotlari bolalarida jamoada ishlash ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	26
Djurayeva Dilfuza Nuriddin qizi	
Korpus lingvistikasi vositalari yordamida bo‘lajak ingliz tili o‘qituvchilarining til tahlili ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasi.....	30
Eshonqulova Sarvinoz Yashinovna	
Talabalarning shaxsiy sifatlarini rivojlantirishda sun‘iy intellektning o‘rni va ahamiyati.....	35
Hojiyeva Nasiba Bahodirovna	
Logopedik mashg‘ulotlarni tashkil etish va rejalashtirish moduliga oid mustaqil ta‘lim topshiriqlarini integrativ modellashtirishning innovatsion texnologiyalari.....	39
Ibroximova O‘g‘iloy Inomjon qizi	
Jismoniy tarbiya darslarida ortiqcha vaznli bolalarga differensial yondashuvning ahamiyati	43
Yuldashev Bobirjon Noibjon o‘g‘li	
Maktabgacha ta‘lim tashkilotida xalq og‘zaki ijodi vositasida bolalarning axloqiy sifatlarini shakllantirishning ahamiyati.....	48
Muradxanova Munisaxon Ikrom qizi	
Bo‘lajak psixologlarda altruistik xulq motivlarini rivojlantirishning psixologik imkoniyatlari	54
Nusratova Mexriniso Baxshilloevna	
Inklyuziv ta‘lim tushunchasi va uning zamonaviy pedagogik paradigmalar tizimidagi o‘rni.....	59
Pulatova Dilfuza Azamkulovna	
Magistrlarda “Imposter sindromi”ni yengish orqali kreativ salohiyatni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari.....	66
Qayumov Baxtiyor Zokirjon o‘g‘li	
Kichik maktab yoshidagi bolalar nutqining fonematik rivojlanishi	70
Qurbonova Sevara Suyunovna	
Mikrobiologiya ta‘limida individual pedagogik texnologiyalarni joriy etish mexanizmlari	74
Raxmatov Oxunjon Soibjonovich	
“Estetik tarbiya”, “kreativ kompetensiya”, “estetik tarbiya mexanizmlari” tushunchalarining konseptual asoslari.....	79
Saidova Feruza Akramovna	
Zamonaviy ta‘lim jarayonida neyropedagogika yordamida nutqiy ko‘nikmalarni rivojlantirish.....	84
Sidiqova Yulduz Sobirovna	
“So‘nggi jadid” Begali Qosimovning ilmiy-pedagogik merosi.....	88
Toxirova Dilshoda Inom qizi	
Ona tili darslarida o‘qib tushunish ko‘nikmasini rivojlantiruvchi mashq va topshiriqlar ustida ishlash	92
Turg‘unova Nilufar Muxiddin qizi	
Ingliz, golland va o‘zbek tillaridagi frazeologizmlarning lingvostatistik xususiyatlari.....	96
Xaydarova Go‘zalxon	

Maktabgacha yoshdagi bolalarda hayotiy kompetensiyalarni shakllantirishda yumshoq ko'nikmalarning ahamiyati.....	101
<i>Xolmatova Dilshoda Sherali qizi</i>	
Farzandlarda kitobxonlik madaniyatini rivojlantirishda oilaning pedagogik imkoniyatlari	105
<i>Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna</i>	
Yoshlarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish orqali sotsial manipulyativ ta'sirlarga psixologik barqarorlikni shakllantirish.....	109
<i>Qosimova Sarvinoz Baxtiyorovna</i>	
O'quvchilarda modellashtirish ko'nikmalarini shakllantirishga ko'maklashadigan faoliyat usullari	114
<i>Abdurazzaqov O'ktam Abduqayumovich</i>	
Dizartriya shakllarining klinik-patogenetik tahlili va differensial diagnostikasi	120
<i>Axmedova V. T.</i>	
Boshlang'ich sinflarda fanlararo yondashuvga asoslangan integrativ topshiriqlar ishlab chiqishning uslubiy asoslari.....	127
<i>Elmurodova Inoyat Abdumutalibovna</i>	
Deviant xulq-atvorli o'smirlar ijtimoiylashuvining psixologik determinantlari.....	132
<i>Elov Ziyodullo Sattorovich</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalar o'quv natijalarini baholashning pedagogik modeli.....	138
<i>Ernazarov Mirzohid Yo'ldosh o'g'li</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini raqamli texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	145
<i>Mamadaliyeva Zarina Raxmat qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda kognitiv tilshunoslikni joriy etish masalalar	150
<i>Mamatova Gulshan Amankulovna</i>	
Doston musiqiy merosini o'rganishni uslubiy takomillashtirish mazmuni.....	153
<i>Qo'shayev Ilhom Axtamovich, Nasirova Sevinch Ismatovna</i>	
"Elektr yoritish" fanida mustaqil ta'limning zamonaviy shakllari.....	157
<i>Nasretdinova Feruza Nabiyeвна</i>	
Maktabgacha va maktab yoshidagi bolalarda sog'lom turmush tarzi madaniyatini shakllantirish	162
<i>Nazarova Dildora Asatovna, Kuchkorova Robiya Shuxrat qizi</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	167
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
A Methodological Model for Developing Pedagogical Reflection in Pre-Service EFL Teachers.....	172
<i>Rahimberdiyeva Maftuna Rakhimberdi kizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda sog'lom turmush tarzining kasbiy kompetentlikka ta'siri	177
<i>Raximova Saboxat Qaxramon qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda interaktiv texnologiyalar va faol ta'lim metodlarining samaradorligi	182
<i>Safarova Nigora Nasilloevna</i>	
Maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol usullarning mazmuni, turlari va funksional ahamiyati.....	190
<i>Safarova Soliha Ilhomovna</i>	
Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 196	
<i>Saotmuratova Zebo Yuldash qizi</i>	
Musiqqa ta'limida interfaol metodlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari.....	200
<i>Saparov Raxim Muratbayevich</i>	
Maktabgacha yoshdagi tarbiyalanuvchilarning mantiqiy fikrlashini rivojlantirish ijtimoiy zarurat sifatida.....	204
<i>Xolmatova Yodgoroy Baxtiyorjon qizi</i>	
Energetika fanlarini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik afzalliklari.....	208
<i>Zoxidov Iqboljon Zokirjonovich</i>	
Методическая модель контекстуального обучения в формировании лингвокультурной компетенции при обучении русскому языку в национальных группах	213
<i>Рустамова Ферузaxon Махмуджановна</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	Integrating Artificial Intelligence into EFL Academic Writing Instruction: Opportunities, Challenges, and Pedagogical Implications..... 218 Allamurodov Elyor Tursun ugli	218
	Sahna nutqida adabiy tur va janrlarning metodik talqini..... 223 Dilrabo Jumanova	223
	Sun'iy intellekt asosidagi ta'lim ekotizimi: imkoniyatlar va xavflar 227 Oqil Ochilov Lutfullo o'g'li	227
	Z avlod bilan ishlashda ta'lim va tarbiyaga oid zamonaviy tendensiyalar 232 Ravshanov Sanjar Tolibjonovich	232
	Talabalarni ma'naviy tarbiyalash jarayonida diagnostik metodlardan samarali foydalanishning ahamiyati... 235 Saotmuratova Zebo Yuldash qizi	235
	Tarixiy-ilmiy materiallar va zamonaviy texnologiyalar integratsiyasi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining geometrik tafakkurini rivojlantirish metodikasi..... 239 Toshpulatova Mamura Ismailovna, Mannonova Dilafro'z Ravshan qizi	239
	Davlat-xususiy sherikchilik asosidagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini boshqarish va muvofiqlashtirish ... 244 Xakimov Abdug'ulom Soyibjonovich	244
	Ingliz tilini boshqa sohadagilarga o'qitishda grammatik jihatlar 247 Ataboyeva Guliruxsor Baxtiyor qizi	247
	Methodological Foundations for Developing Environmental Education Through the Integration of Climate Change Education Into Biology Lessons in General Secondary Schools..... 250 Abdurakhmanova Iqbolkhon Yulchiyevna	250
	Sharq va G'arb mutafakkir olimlarining oila va farzand tarbiyasi borasidagi qarashlari 255 Berdiyeva Dilnoza A'zamovna	255
	Ommaviy sport turlari yordamida ayollarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirishda ilmiy yondashuv 258 Charos Axmadova	258
	STEAM integratsiyasi orqali maktab o'quvchilarida tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish 262 Choriyor Maxmatraimov Eshmamatovich	262
	Maktabgacha ta'lim kafedrasida bo'lajak tarbiyachilarni innovatsion-metodik faoliyatga tayyorlashni transformatsion boshqarish texnologiyasi 267 Djalalov Baxromjan Begmurzayevich	267
	Raqamli transformatsiya sharoitida yosh ota-onalarda yolg'izlik hissining namoyon bo'lishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik va etnopsixologik omillar 272 Erimmetova Nafisa Bahromovna	272
	Zamonaviy ta'lim muhitida talabalarning ijtimoiy-psixologik adaptatsiyasi va uning strategiyalari 279 Haqberdiyeva Dinora Qobil qizi	279
	Maktab direktorlarining moliyaviy boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirish tehnologiyalari..... 283 Karimov Jaxongir Abdunabiyevich	283
	Jadidlar merosiga e'tibor: tarixiy xotira va ma'naviy tiklanish omili..... 287 Madaminova Shaxodat Shomurotovna	287
	Sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'limdagi o'rni va nutqni baholashdagi imkoniyatlari..... 293 Mahmudova Maftuna Aktam qizi	293
	Effectiveness of Simulator Technologies in Pilot Training: an Experimental Study 297 Maksudov Ilhomjon Turgunboy o'g'li	297
	Yangi O'zbekistonda o'qituvchi maqomining huquqiy kafolatlari va pedagogik faoliyat samaradorligi..... 301 Menlibayeva Azima Oralbayevna, Oralbayeva Aziza	301
	Raqamli jamiyat sharoitida ong transformatsiyasining falsafiy jihatlari..... 305 Muxitdin Nazarov	305
	10-11-sinf o'quvchilarida o'qishdan yozuvga o'tish ko'nikmasini rivojlantirishning bosqichli metodik tizimi ... 310 Nazarova Shoiraxon Abdumo'min qizi	310
	Zamonaviy ta'lim paradigmasida "potensial" tushunchasi: shaxsning rivojlanishga qaratilgan ichki imkoniyatlari, bilim, ko'nikma, qobiliyat va kompetensiya..... 314 Qurbonova Gulmira Alisher qizi	314

Deffenbacherning driving anger scale metodi asosida haydovchilarning agressiv xulq-atvorining psixologik xususiyatlarini jinslar kesimida o'rganish	318
Rahim Usmonov Raxmonali o'g'li	
Sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	323
Sadoqat Sarmanova Shermahmatovna	
Vizual axborot: paydo bo'lish tarixi, qo'llanish sohalari va ta'lim jarayonidagi ahamiyati.....	328
To'g'izboyev Faxriddin Ulashovich	
Fizika darslarini tashkil etishning mazmuni, mohiyati va didaktik tamoyillari.....	334
Turabova Lobar Xusen qizi	
Ekstrakorporal urug'lantirish orqali tug'ilgan bolalarda xotiraning rivojlanishi	339
Usmonova Xusnora Ergashovna	
Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining emotsional barqarorligini shakllantirish.....	344
Yusupova Diloromxon Sabirdjanovna	
Milliy va xalq o'yinlari vositasida talabalarni sog'lomlashtirish.....	347
Axmedov Gayratjon Kosimovich	
Деонтология медицинского персонала: этико-профессиональные ориентиры в условиях современной медицины.....	350
Бабаджанова Гулчехра	
Формирование творческого восприятия учащихся на уроках музыки.....	355
Габдулманова Ильнура Минисламовна	
Qizlar tarbiyasida maktab va mahalla hamkorligi monitoring tizimini takomillashtirishning pedagogik asoslari.....	358
Abdurazoqova Marg'uba Muxammad qizi	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarida iqtisodiy tushunchalarni shakllantirish pedagogik muammo sifatida	362
Ergashova Dilafro'z	
Bo'lajak tarbiyachilarda kasbiy karyerani shakllantirishning metodologik asoslari	365
Hayitova Sarvinov Mahmudovna, Ilmiy rahbar: Ashirova Sojida Baxromovna	
Pedagogical and Methodological Foundations for Developing an Interactive Mobile Application for Teaching English to Preschool Children (Based on the Solobee Project).....	368
Khurshida Kuchkarova	
O'spirinlarda kiberbullingning profilaktikasi va psixokorreksion imkoniyatlari.....	373
Ibodova Gulimehr Inoyat qizi	
Pedagogical Factors and Didactic Conditions for Developing Communicative Competence in Future Teachers.....	378
Mirzayeva Gulshan Azamatovna	
Musiq ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari.....	382
Altmisheva Maftunabonu Baxtiyor qizi	
The Importance of the Concept of Discursive Competence in Teaching English.....	386
Mukhamatjonova Diyora Rustam qizi	
Koxlear implantli bolalarni ta'lim jarayoniga moslashtirishning korreksion-pedagogik asoslari.....	390
Najimova Muhabbat	
Alfa avlod uchun internet xavflari klassifikatsiyasi metodlarini ishlab chiqish klassifikatori	393
Ahralov Shavkat Sulaymonovich, Ahrorova Sevara Sulaymon qizi	
Aqli zaif o'quvchilar ta'limida sensor integratsiyaning pedagogik imkoniyatlari.....	398
Tajibayeva Shaxnoza Abdumuxtorovna	
Koxlear implantatsiyali o'quvchilarning psixologik-pedagogik rehabilitatsiyasi samaradorligini oshirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish.....	401
Yuldasheva Saodat Utkurovna	
Bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik fikr-g'oyalardan kreativ foydalanishga tayyorlashning ustuvor tamoyillari.....	406
Akbarova Feruza Uktamjonovna	

Biologiya ta'lim bosqichida noan'anaviy integratsiyalashgan darslar jarayonida CLIL texnologiyfsini joriy etish	410
Azimov Ibragimjon Toshpulatovich, Toshpo'latova Nigina Ibrohimjon qizi	
Onlayn ta'lim muhitida didaktik kompetensiyani takomillashtirish yo'llari	416
Kushimova Mahbuba Janibekovna	
Inklyuziv ta'lim sharoitida koxlear implantga ega bolalarning eshituv-nutqiy faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari.....	420
Mirzayeva Umidaxon Inamovna	
Bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'limga tayyorlashda pedagogik shart-sharoitlar va tamoyillar tizimi.....	423
Omanqulova Shohida Nematillo qizi	
Talabalarda axborot-psixologik tahdidlarni oldini olishning psixologik imkoniyatlari.....	426
Ramazonov Jahongir Djalolovich	
Changes in the Structure and Strength of the Aluminum Alloys SAV-1 Irradiated With Fast Neutrons	431
S. A. Baytelesov, F. R. Kungurov, G. N. Turdieva, I. V. Papushki, A.V. Galushko	
Bo'lajak o'qituvchilarning mantiqiy fikrlash kompetensiyasini baholashga diagnostik model asosida yondashuv.....	438
Suvankulova Malika Baxtiyor qizi	
"Integratsion mexanizm" – integratsiyani tadqiq etishdagi muhim yo'nalish sifatida	444
Xayitov Lazizbek Rustamjon o'g'li	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talaba qizlarining somatotipik va funksional xususiyatlariga ko'ra tabaqalashtirilgan individual fitnes mashg'ulotlari uslubiyati.....	447
Ziyatov Muhammad Namazovich	
Проблемы формирования координационных способностей у дошкольников с нарушением слуха и рекомендации по их развитию	451
Закирова Сарвиноз Баратовна, Кобулова Шахризода Равшан кизи	
Uy ta'limi sharoitida o'quvchilarning o'qish savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari.....	455
Sodiqova Nurgul Tursunboyevna	
Paradzyudoni rivojlantirishning dolzarb muammolari va ularni takomillashtirish yo'llari.....	459
Berdiyev Sherzod Ochilovich	
Pedagogik antropologiya Ushinskiy talqinida	462
Ochilova M. P.	
Using Concept Checking Questions to Improve Vocabulary Retention in English Language Classrooms: Evidence from Uzbekistan	468
Ramazonov Jasurbek Safar O'g'li	

BIOLOGIYA TA'LIM BOSQICHIDA NOAN'ANAVIY INTEGRATSIYALASHGAN DARSLAR JARAYONIDA CLIL TEKNOLOGIYFSINI JORIY ETISH

Azimov Ibragimjon Toshpulatovich

O'zbekiston milliy pedagogika universiteti dotsenti

Toshpo'latova Nigina Ibrohimjon qizi

Mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim muhitida predmet va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish texnologiyasi (CLIL)ni qo'llashning nazariy va amaliy jihatlarini ko'rib chiqiladi. Uning asosiy xususiyatlari, muhim komponentlari, amalga oshirish shakllari (Hard CLIL va Soft CLIL), shuningdek, umumiy o'rta ta'lim bosqichida ushbu texnologiyadan foydalanishning afzalliklari tahlil qilinadi. Alohida e'tibor CLIL texnologiyasining yaxlit ta'lim modeli sifatidagi mohiyatini aks ettiruvchi "4C" modeliga (Content – mazmun, Cognition – tafakkur, Communication – muloqot, Culture – madaniyat) qaratilgan. Bu model CLILning nafaqat til va boshqa fan mazmunini o'qitishga, balki o'quvchilarda fikrlash ko'nikmalari hamda madaniyatlararo kompetensiyani rivojlantirishga qaratilgan ta'lim texnologiyasi ekanini ko'rsatadi. Maqolaning amaliy qismida 7-sinf o'quvchilari uchun ingliz tili va biologiya fanlari integratsiyasi asosida "Gavay orollarining noyob ekotizimlari" mavzusida ishlab chiqilgan va o'tkazilgan dars tajribasi keltirilgan.

Kalit so'zlar: CLIL, predmet va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish, integratsiyalashgan dars, noan'anaviy dars, xorijiy til, umumiy o'rta ta'lim.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of implementing the Content and Language Integrated Learning (CLIL) approach in the modern educational environment. The study analyzes the essential characteristics of CLIL, its key components, implementation models (Hard CLIL and Soft CLIL), and the advantages of its application at the lower secondary education level. Particular attention is paid to the "4C" framework (Content, Cognition, Communication, and Culture), which reflects the holistic nature of CLIL as an educational approach aimed not only at teaching a foreign language and subject-specific content but also at developing learners' thinking skills and intercultural competence. The practical part of the article presents the experience of designing and conducting an integrated English and Biology lesson on the topic "Unique Ecosystems of the Hawaiian Islands" for 7th-grade students using authentic materials.

Key words: CLIL, Content and Language Integrated Learning, integrated lesson, non-traditional lesson, foreign language, lower secondary education.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты применения технологии предметно-языкового интегрированного обучения (CLIL) в условиях современной образовательной среды. Анализируются существенные характеристики, её ключевые компоненты, формы реализации (Hard CLIL и Soft CLIL), а также преимущества её использования на этапе основного общего образования. Особое внимание уделяется модели "4C" (Content, Cognition, Communication, Culture), отражающей целостный характер CLIL как образовательной технологии, направленной не только на обучение языку и предметному содержанию другой дисциплины, но и на развитие навыков мышления и межкультурной компетентности у обучающихся. В практической части статьи представлен опыт разработки и проведения интегрированного урока по английскому языку и биологии по теме "Unique Ecosystems of the Hawaiian Islands" для учащихся 7 класса с использованием аутентичных материалов.

Ключевые слова: CLIL, предметно-языковое интегрированное обучение, интегрированный урок, нетрадиционный урок, иностранный язык, основное общее образование.

KIRISH

Globalashuv va jamiyatning ijtimoiy hamda iqtisodiy hayotida tub o'zgarishlarga sabab bo'lgan texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida xorijiy tillarni bilish madaniyatlararo muloqot, kasbiy rivojlanish va mehnat faoliyatidagi imkoniyatlarni kengaytirishning muhim vositasiga aylandi. Shu munosabat bilan ta'lim sohasida zamonaviy tendensiyalarni hisobga olgan holda xorijiy tillarni o'qitishning samarali metodikalariga bo'lgan

talab ortib bormoqda. Mazkur davrda ta'limning asosiy maqsadi zamonaviy ko'p madaniyatli va ko'p tilli jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yurita oladigan hamda doimiy ravishda o'zgarib turadigan atrof-muhit sharoitlariga moslasha oladigan har tomonlama rivojlangan shaxsni tarbiyalash hisoblanadi.

Bu vazifani hal etishga xizmat qiladigan istiqbolli ta'lim shakllaridan biri sifatida CLIL (Content and Language Integrated Learning – mazmun va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish) texnologiyasini ko'rsatish mumkin. Ushbu texnologiya fanlararo bog'liqliklarni yaratib, umumta'lim maktablaridagi muhim muammoni hal qilish imkonini beradi: o'quvchilar tilning hayotdagi amaliy qo'llanilishini ko'pincha ko'ra olmaydilar. Integratsiya esa shunday muhit yaratadiki, unda o'quvchilar "shu yerda va hozir" tildan atrof-olamni bilishning foydali vositasi sifatida foydalanishlari mumkin bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

CLIL (Content and Language Integrated Learning), ya'ni predmet va tilni integratsiyalashgan holda o'qitish atamasi ilk bor 1994-yilda pedagog va tadqiqotchi Devid Marsh tomonidan ilgari surilgan bo'lib, u buni "mazmunni ham, tilni ham o'rganish va o'qitish uchun qo'shimcha tildan foydalaniladigan ikki tomonlama yo'naltirilgan ta'limiy yondashuv" deb ta'riflagan ^[10, 9-b].

CLIL texnologiyasini amalga oshirishning ikki asosiy shakli ajratiladi: Hard CLIL va Soft CLIL. Hard CLIL – bu fan o'qituvchilari uchun vosita bo'lib (albatta, ular chet tilini ham bilishlari lozim). Shuni ta'kidlash kerakki, CLIL texnologiyasi asosida o'qitiladigan fanlar soni odatda cheklangan bo'ladi va ko'pincha butun o'quv dasturidan 1-2 ta fanni tashkil etadi. Soft CLIL esa chet tili o'qituvchilari tomonidan qo'llaniladigan CLIL varianti hisoblanadi. Ayniqsa, ushbu shakl ta'lim tizimi uchun ko'proq dolzarb hisoblanadi. O'quvchilar uchun til va boshqa o'quv fanining integratsiyasi o'zining kompleks xususiyati tufayli an'anaviy ta'lim yondashuviga nisbatan ko'proq qiyinchiliklar tug'dirishi mumkin, deb hisoblash asoslidir. Bunday holda muayyan bilim sohasining mazmunini muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun maxsus terminologiyani egallash, shuningdek, tahlil qilish, o'z nuqtai nazarini asoslab berish va hokazo ko'nikmalarga ega bo'lish talab etiladi.

Ushbu fikrni rivojlantirar ekanmiz, tilni muloqot vositasi sifatida bilish va uni ta'lim vositasi sifatida qo'llashni bir-biridan ajratish zarurati tabiiy ravishda paydo bo'ladi. 1979-yilda Jim Cummins bilingval ta'lim doirasida kommunikativ kompetensiyaning xususiyatini ifodalash uchun "BICS" va "CALP" qisqartmalarini taklif qildi. BICS (Basic Interpersonal Communicative Skills) – kundalik muloqot uchun zarur bo'lgan asosiy kommunikativ ko'nikmalar. CALP (Cognitive/Academic Language Proficiency) – kognitiv (aqliy) va akademik til kompetensiyasi. Bunday tasnif ushbu ikki holatda faollashadigan fikrlash operatsiyalarining farqiga asoslanadi. CLIL metodikasida ularni ifodalash uchun Benjamin Bloom taksonomiyasidan foydalaniladi. Bu tizim fikrlash jarayonlarini quyidan yuqoriga qarab olti bosqichli ierarxiya shaklida taqdim etadi:

1. Bilim;
2. Tushunish;
3. Qo'llash;
4. Tahlil;
5. Sintez;
6. Baholash.

Cummins birinchi uchta operatsiyani BICS ko'nikmalariga, qolgan uchtasini esa CALP ko'nikmalariga kiritadi. Shuning uchun CLIL asosidagi ta'lim ham BICS, ham CALP kompetensiyalarini rivojlantirishni nazarda tutadi ^[1, 50-55-betlar]. CLIL texnologiyasi o'zaro bog'liq bo'lgan to'rtta tarkibiy qism – "4C" asosida quriladi:

1. **Content.** Mazmuniy komponent fan predmetining mazmunini ifodalaydi. Bu komponent autentiklik tamoyiliga amal qilishni nazarda tutadi. Autentik materiallardan foydalanish o'quv materialining real hayot bilan bog'liqligini, o'quvchilarning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos dolzarb mavzularni tanlashni ham anglatadi.
2. **Cognition.** Kognitiv komponent fikrlash faoliyati hamda o'quvchilarning bilish qobiliyatlarini rivojlantirish bilan bog'liq.
3. **Communication.** Kommunikativ komponent o'quvchilarni chet tilidan yangi bilim, ko'nikma va malakalarni egallash vositasi sifatida foydalanishga undaydi.
4. **Culture.** Madaniy komponent o'zlashtirilayotgan bilimlarni atrof-dagi voqelik bilan bog'lashni, shuningdek, o'quvchilarning o'zlarini jamiyat va madaniyatning (mahalliy, milliy va global) bir qismi sifatida anglashlarini nazarda tutadi ^[1].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

CLILni pedagogik texnologiya sifatida tavsiflovchi ushbu jihatlariga asoslanib, uni qo'llashning quyidagi afzalliklarini ajratib ko'rsatish mumkin:

- muayyan bilim sohalarida kommunikativ ko'nikmalarni takomillashtirish;
- dolzarb fan bilimlarini egallash;
- murakkab kognitiv ko'nikmalarni rivojlantirish;
- o'quvchilarning yuqori motivatsiyasi;
- mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshirish;
- texnologiyaning moslashuvchanligi;
- texnologiyaning davlat ta'lim standartlari talablariga mosligi.

Tadqiqotning amaliy qismi sifatida "Gavay orollarining noyob ekotizimlari" mavzusida CLIL texnologiyasidan foydalangan holda noan'anaviy integratsiyalashgan darsning metodik ishlanmasi ishlab chiqildi va 7-sinfda o'tkazildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Darsning asosiga "ekotizim" tushunchasi qo'yildi. Ushbu tushuncha biologiya bo'yicha asosiy umumiy ta'lim federal ishchi dasturida "Tabiiy hamjamiyatlardagi hayvonlar" bo'limi doirasida alohida ajratib ko'rsatilgan [3]. Ikki fanni mantiqiy yaxlitlikka birlashtirgan bog'lovchi komponent mamlakatshunoslik aspekti bo'ldi, ya'ni dars mavzusini Gavay orollari misolida ko'rib chiqish. Integratsiyalashgan dars kontekstida Gavay orollari bilan tanishish bir vaqtning o'zida ikki yo'nalishdagi ta'limiy vazifalarni hal qilish imkonini beradi.

Birinchidan, ushbu hudud AQSh shtati sifatida "chet tili" o'quv fani nuqtai nazaridan qiziqish uyg'otadi: o'quvchilar mazkur hududning geografik va madaniy xususiyatlari, uning tabiiy diqqatga sazovor joylari bilan tanishadilar.

Ikkinchidan, Gavay orollari biologik xilma-xilligi va kamyob endemik turlari bilan mashhur bo'lgan nozik ekotizimning o'ziga xos namunasidir. Shu sababli u "Biologiya" fani doirasida alohida ko'rib chiqishga munosib ob'ekt hisoblanadi.

Metodik materiallarni ishlab chiqish jarayonida asos sifatida biz "Khan Academy", "National Geographic" ta'limiy onlayn platformalaridagi asl (autentik) maqolalar va videoroliklardan, shuningdek, AQShning Gavay shtati hamda maxsus muhofaza qilinadigan tabiiy hududlarning rasmiy veb-saytlaridan foydalandik. Masalan, Papahānaumokuākea milliy dengiz yodgorligi veb-sayti materiallari qo'llanildi [4].

Integratsiyalashgan dars

Mavzu: "Unique Ecosystems of the Hawaiian Islands" (7-sinf)

Maqsad: o'quvchilarda yaxlit dunyoqarashni shakllantirish va "Biologiya" o'quv fanining imkoniyatlari orqali chet tiliga bo'lgan qiziqishni oshirish.

Vazifalar:

1. Hayotning ekotizimli tashkil etilishi, shuningdek, inson faoliyati natijasida biosferada biologik xilma-xillikning tarixan tez sur'atlarda qisqarib borayotgani haqidagi ilmiy bilimlar tizimini shakllantirish.
2. O'rganilayotgan chet tili mamlakatlarining madaniy merosi bilan tanishtirish orqali boshqa madaniyatlar qadriyatlariga nisbatan do'stona va bag'rikeng munosabatni shakllantirish.
3. O'quvchilarda tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish.
4. O'qish, tinglab tushunish va og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirish, lug'at boyligini kengaytirish orqali chet tilidagi kommunikativ kompetensiyani takomillashtirish.

Darsning kirish-motivatsion bosqichi:

Nutq mashqi. Ekranda burchak dumli triggerbaliqning tasviri va uning gavay tilidagi nomi – "humuhumu-nukunukuāpua'a" ko'rsatiladi.

O'qituvchi nutqi: "What makes you think it lives in tropical waters?"

O'quvchilarning taxminiy javobi: "It's colorful like many tropical fish. There are coral reefs in the background."

O'qituvchi nutqi: "What other types of natural habitats do you know?"

O'quvchilarning taxminiy javobi: "Tropical rainforests, woods, deserts, savannahs, wetlands, polar regions."

O'qituvchi so'zi: "What habitat would you like to visit? Why?" *O'quvchilarning taxminiy javobi:* "I would like to visit ..., because ...".

Fonetik mashq. O'qituvchi o'quvchilarning e'tiborini baliqning noodatiy nomiga qaratadi.

O'qituvchi so'zi: "This long word is the name of this tropical fish. It doesn't look English, right? In fact, it is the Hawaiian language. Humuhumunukunua'āpu'a, or the reef triggerfish, as it is commonly known, is found in coral reefs of the Western Pacific Ocean and is the state fish of Hawaii. Today we are going to deal with a lot of Hawaiian words, so let's practice our pronunciation using this long word as an example. Actually, it's very simple, much easier than English. There are only 13 letters in the Hawaiian alphabet! Each vowel is pronounced separately, even in combinations. For example, the combination "ai" is pronounced like "ah-ee", not [ai]. The straight bar "̄" placed above a letter means the sound is long. The only thing you should pay attention to is this symbol "◌", called "◌okina". When you see it in a word, you just need to make a brief pause."

Shu tushuntirishdan keyin o'quvchilar "Humuhumunukunua'āpu'a" so'zi misolida talaffuzni mashq qiladilar. Nutqiy va fonetik mashqlar darsning motivatsion komponenti sifatida ham xizmat qiladi va mavzuni aniqlash hamda maqsad qo'yish bosqichiga silliq o'tishni ta'minlaydi.

Darsning asosiy bosqichi.

Maqsad qo'yish bosqichi.

O'qituvchi so'zi: "Can you already say what we are going to talk about today?"

O'quvchilar o'z taxminlarini bildirganlaridan so'ng, ekranda dars mavzusi paydo bo'ladi: "Unique Ecosystems of the Hawaiian Islands". Pedagog darsning maqsadlarini aniqlashni taklif qiladi. Maqsadni belgilash usuli sifatida "tushuncha ustida ishlash" usuli qo'llaniladi.

O'qituvchining so'zi: "This is the topic of our lesson. Look at each word separately. What goals can we set for ourselves today?"

O'quvchilar o'qituvchining yo'naltiruvchi savollari yordamida dars maqsadlarini shakllantiradilar (masalan: "Do you know what an ecosystem is? What does the word 'unique' mean? What can we learn about the Hawaiian Islands?").

Maqsadlar boshqacha ifodalanishi mumkin, lekin ular quyida taklif qilingan variantlarning mazmunini ochib berishi kerak: to know what an ecosystem is; to explore the geographical, cultural, and environmental features of the Hawaiian Islands; to understand what makes the Hawaiian ecosystems unique. Yangi ma'ruza materialini bayon etish bosqichi. Hozirgi bosqichda dars leksik birliklarining taqdimoti, semantizatsiyasi va ularning tushunilganligini nazorat qilish amalga oshiriladi. Til nuqtai nazaridan oldindan tayyorgarlikni talab qilmaydigan boshqa asosiy leksik material (ecosystem, endemism, biodiversity, organism, population, community) esa predmet mazmunini o'zlashtirish jarayonida kiritiladi. Barcha so'zlar kontekstda va ko'rgazmali vositalar yordamida, tarjimaga murojaat etmasdan semantizatsiya qilinadi. species: Of the approximately 3,700 known species of snakes found worldwide, 15% are considered dangerous to humans. to be teeming with: Landfills are teeming with birds that scavenge for food among the waste. pollen: Pollen from flowers often causes allergies in many people during spring and summer. extinct: The last woolly mammoths in Siberia became extinct around 10,000 years ago. to make up: Plants and their fruits, nuts, and seeds make up the main part of a squirrel's diet. grazing: Vast grasslands provide grazing for cattle, sheep, and goats. endangered: The Red Book was established for documenting rare and endangered species that exist within the territory of the Russian Federation.

Mashq "True/False" lug'aviy materialni o'zlashtirish darajasini tekshirishga mo'ljallangan. The moon's surface is teeming with various plants and animals. T/F Pollen is necessary for the reproduction of flowering plants. T/F Extinction only occurs naturally without human influence. T/F The most favorable season for grazing in our region is winter. T/F Members of the same species share similar characteristics that distinguish them from other species. T/F Animals that feed their young with milk make up the class of birds. T/F Many animals are endangered because of illegal hunting. T/F Yangi materialni o'rganish bosqichi Gavay orollari haqida hikoya

Gavay orollari haqidagi hikoyani boshlashdan oldin, o'qituvchi o'quvchilardan ular bu orollar haqida nimalarni bilishlarini so'raydi. So'ngra pedagog o'quvchilar javob berishda qiynalishi mumkin bo'lgan savollarni beradi. Bu savollar hikoya mazmuniga oid bo'lib, shu orqali o'quvchilarni qiziqtiradi va ularning diqqatini faollashtiradi. Hikoya multimediali taqdimot bilan birga olib boriladi. O'qituvchi so'zi: "What do you know about Hawaii?" O'quvchilarning taxminiy javoblari: "Hawaiian beaches attract a lot of tourists. Surfing is a popular

water sport in Hawaii. Hawaiians play small guitars called ukulele. Hawaiians wear flower necklaces. Hawaiians say 'aloha' to greet each other." O'qituvchi so'zi: "Are the Hawaiian Islands a country? Do you know which country the Hawaiian Islands belong to? What is the capital city of Hawaii? Do you know what animals live in Hawaii? What plants grow in Hawaii?"

Hikoya matni:

O'qituvchi nutqi: "Hawaii, the 50th U.S. state, is completely made up of islands. But only 7 of its 132 islands are inhabited: Hawaii, Maui, Molokai, Lanai, Oahu, Kauai, and Niihau. The capital of the state of Hawaii is Honolulu. It is the only U.S. state that has two official languages: English and Hawaiian. The Hawaiian Islands are volcanic islands. Hawaii's most active volcano is Kilauea. Hawaii is teeming with unique wildlife. The Hawaiian Islands are the most isolated group of islands on the planet. This means that Hawaii is home to a large number of endemic species, species that can be found only in a single defined geographical region. For example, the Hawaiian hoary bat, Hawaiian monk seal, nēnē (Hawaiian goose), pueo (Hawaiian owl), and 'i'iwi (scarlet honeycreeper). Thousands of exotic plants grow here too, including native Ohi'a Lehua and Hawaiian lobelioids. Hibiscus and plumeria flowers are used by native Hawaiians to make leis. These floral garlands represent the Hawaiian spirit of aloha – love, respect, and hospitality, and are given as a warm welcome, farewell, or to honor someone. Hula dancers often wear grass skirts and leis too. Unfortunately, many of these unique animals and plants are endangered. In fact, the Hawaiian Islands are often called 'the extinction capital of the world'; a great part of their native wildlife has already gone extinct, mostly because of human activity."

Tinglab bo'lgandan so'ng, o'quvchilar o'z fikrlari bilan o'rtoqlashadilar: ularning fikricha, Gavayini qanday jihatlar o'ziga xos va alohida joyga aylantiradi.

O'qituvchi nutqi: "What makes Hawaii special in your opinion?" O'quvchilarning taxminiy javoblari: "Wildlife in Hawaii is incredibly diverse and unique." "Hawaii is the only U.S. state with two official languages." "A lot of endemic species live on the Hawaiian Islands." "The Hawaiian Islands are known as 'the extinction capital of the world'." Muhokama yakunida pedagog ko'plab o'quvchilar Gavay tabiatini, xususan, Gavay orollarining ekotizimlarini o'ziga xos deb ataganini ta'kidlaydi. Bu fikr "ekotizim" nima ekani va uning tarkibiy qismlari qanday ekanligini muhokama qilishga olib keladi. Tushuntirish jarayonida bayon qilinayotgan qoidalar doskada grafik tasvir – sxema ko'rinishida aks ettirib boriladi. Mavzuning tabiiy-ilmiy jihatini tushuntirish O'qituvchi so'zi: "What does an ecosystem mean? The word 'ecosystem' is made up of two words: 'eco' and 'system'. The prefix 'eco' comes from Ancient Greek and means 'house'. You can think of ecosystems like housing systems for all living things in the world. Ecosystems are made up of living things, or biotic factors, and non-living things, or abiotic factors. Can you name some examples of biotic factors? Abiotic factors?"

O'quvchilarning taxminiy javobi: "Biotic factors are animals, plants, fungi, and bacteria. Abiotic factors are soil, water, air, and sunlight." O'qituvchi hikoyasi: "What makes up an ecosystem? An organism is just one living being. A group of the same organism is called a population. Different populations that interact with each other are called a community." Ko'rsatilgan videoroliklar ustida ishlash "Biodiversity and Ecosystem Health: A Hawaiian Islands Case Study" videoroligini ko'rishdan oldin o'qituvchi o'quvchilarga qora-qizil rangli gavay gulchiqari (qushi)ning suratiga qarashni va nima uchun bu qushning tumshug'i shunday shaklga ega ekanligi haqidagi savolga javob berishga harakat qilishni taklif qiladi. O'quvchilar o'z taxminlarini aytadilar, ularning to'g'ri yoki noto'g'ri ekanligi esa videoni tomosha qilish jarayonida tasdiqlanishi kerak.

O'qituvchi so'zi: "Look at this bird. Why do you think it has such an unusual curved long beak?" Ko'rib chiqilgan videodan keyingi muhokama jarayonida o'quvchilar o'z taxminlarini to'g'ri javob bilan solishtiradilar. Shundan so'ng pedagog videotasvir bo'yicha savollarga javob berishni taklif qiladi. Olti bosqichli savollar tizimini yaratish uchun tanqidiy fikrlashni rivojlantirish strategiyasi – "Bloom romashkasi" usulidan foydalanildi.

Oddiy savollar. What is biodiversity? Where is it higher: on islands or continents? Are people part of Earth's biodiversity? What bird is endemic to the Hawaiian Islands? Aniqlik kirituvchi savollar: You said that biodiversity on islands is higher. What does "high biodiversity" mean? You said that people are part of Earth's biodiversity. What makes us part of it? You said that 'i'iwi is an endemic species of Hawaii. Does it mean that we can't find it in any other part of the world? Amaliy faoliyat bilan bog'liq savollar: Can you think of other examples of when people helped increase populations of endangered animals like nēnē? Tushunib olishga yo'naltiruvchi savollar: How does the extinction of one species affect a whole ecosystem?

Ijodiy savollar: Can you think of any ways to prevent biodiversity loss?

Baholash savollari: People often call Hawaiian ecosystems fragile. Do you agree with this characteristic? Kichik guruhlarda ishlash Darsning yakuniy vazifasi sifatida ijodiy guruhli faoliyat tashkil etiladi. O'quvchilar 4 ta kichik guruhga bo'linadilar. Har bir guruh Gavay orollaridagi asosiy ekotizim turlaridan biri haqida alohida matn oladi (marjon riflari, yomg'irli o'rmonlar, qumli sohillar, suv-botqoq hududlari).

O'quvchilarning vazifasi – berilgan matnlar asosida "organizm – populyatsiya – jamoa – ekotizim" sxemasini yaratishdan iborat. Sxemani ijodiy tarzda tayyorlash qo'llab-quvvatlanadi. Topshiriq yakunida guruhlar o'z

sxemalarini sinfda taqdim etadilar va quyidagi jihatlarni o'z ichiga olgan hikoya bilan tushuntiradilar: ekotizimning qisqacha tavsifi; butun sxema uchun markaziy tarkibiy qism sifatida tanlangan organizm haqida ma'lumot; populyatsiyani tashkil etuvchi organizmlar misollari, jamoa tarkibi hamda ekotizimning abiotik omillarini keltirish; organizmlarning bir-biriga ta'siri, shuningdek, abiotik omillarning tirik organizmlarga ta'sirini tushuntirish.

Quyida guruhli ish uchun matnlardan birining namunasi keltirilgan. Hawaiian Coral Reefs. Corals create rich ecosystems. The reefs provide both habitat and feeding grounds that attract many different species, including fish (e.g., rays, eels, parrotfish, yellow tang, butterflyfish, surgeonfish, moorish idol, triggerfish), green sea turtles, and invertebrates (crabs, lobsters, urchins, sea cucumbers, and sea stars). They all play vital roles in maintaining the health and balance of the coral reef ecosystem, and many of these species are important ocean cleaners. Coral itself is alive. It may look like colorful rocks or plants, but it is actually a colony of tiny animals called coral polyps living side by side. They build hard skeletons, which form the coral reef. The vibrant colors of the reefs come from microscopic algae called zooxanthellae that live inside the coral. The zooxanthellae take energy from the sun and turn it into food that they share with the polyps in exchange for shelter.

This kind of relationship is called a mutualistic symbiotic relationship because it is beneficial for both species. It is important to note that the presence of these algae determines the maximum depth (usually about 100 m) at which reef-building corals can live. The water must be shallow enough for sufficient sunlight to reach the photosynthesizing algae. Coral polyps can become stressed or injured because of excessively warm ocean temperatures, pollution, or physical contact when people touch or step on the reef. When they are stressed, the polyps can expel the zooxanthellae from their bodies. Without the algae to provide color, all we see are the white skeletons of dead coral. This process is called coral bleaching. As the skeleton breaks down, it helps form sandy ocean floors and white sandy beaches. Not only sea creatures but also humans depend on coral reefs. Reefs have provided people with food for thousands of years. They help protect shorelines from storms, and some are even used in medicine. The Papahānaumokuākea Marine National Monument, one of the largest marine conservation areas in the world, was established in June 2006 to protect the ecosystem health and biodiversity of the Northwestern Hawaiian Islands.

Refleksiya dars boshida qo'yilgan maqsadlar bilan erishilgan natijalarni taqqoslash asosida muhokama qilish shaklida o'tkaziladi. Shuningdek, o'quvchilar o'z taassurotlari bilan o'rtoqlashadilar: ularni nima hayratlantirgani, nima qiziqtirgani, qaysi faoliyat turi ularga eng ko'p yoqqani haqida fikr bildiradilar. Ushbu integratsiyalashgan dars nafaqat o'quvchilarning so'z boyligini kengaytirish va til ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini berdi, balki ta'limning bir qator muhim vazifalarini hal etishga ham xizmat qildi. Gavay orollari misolida o'quvchilar sayyoramizdagi hayotning ekotizim asosida tashkil etilgani bilan tanishdilar va biologik xilma-xillikni saqlash muhimligini angladilar. Shuningdek, AQShning madaniy merosi haqida ko'proq ma'lumotga ega bo'ldilar. Darsga guruhli ijodiy faoliyat va Gavay orollarining o'simlik hamda hayvonot dunyosi haqidagi autentik materiallar bilan ishlashning kiritilishi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasini oshirishga yordam berdi. Shunday qilib, tadqiqot davomida CLIL texnologiyasi o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, yaxlit dunyoqarashini shakllantirish hamda ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali vosita ekanligi haqida xulosaga kelindi. Ushbu yondashuv zamonaviy ta'lim talablariga mos keladi hamda katta ta'limiy va tarbiyaviy salohiyatga ega.

XULOSA

Til va fan komponentlarining integratsiyasi o'quvchilarning darsdagi faoliyatini jadallashtiradi, bilishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, chunki u odatiy narsalarga boshqacha nuqtai nazardan qarash imkonini beradi. Shuningdek, bu yondashuv chet tilida muloqot qilishning tabiiy muhitini yaratadi, unda o'rganilayotgan til atrof-muhitni anglash va dunyoni bilishning amaliy vositasi sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Зорина, Е. М. Методика преподавания иностранных языков и культур – предметно-языковое интегрированное обучение : учеб. пособие для вузов / Е. М. Зорина. – 2-е изд., стер. – Санкт-Петербург : Лань, 2024. – 144 с. – Текст : непосредственный.
2. Ball, P. Putting CLIL into Practice / P. Ball, K. Kelly, J. Clegg. – Oxford : OUP, 2016. – 320 p. – Text : direct.
3. Forestry & Wildlife Education. – Текст. Изображение : электронные // Hawaii.gov : Правительство штата Гавайи : офиц. сайт. – URL: <https://dlnr.hawaii.gov/dofaw/education/> (дата обращения: 07.05.2025).
4. Qurbonova M. F. CLIL – zamonaviy yondashuv sifatida // Raqamli texnologiyalar davrida tillarni intensiv o'qitishning psixologik-pedagogik jihatlari : Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari. – 2023-yil. – 60-61-b.
5. Toshpo'latova N. I. Biologiya darslarida iqtidorli o'quvchilar bilan ishlashning o'ziga xos xususiyatlari // Barqaror rivojlanishda zamonaviy biologiyaning muammolari, iqlim o'zgarishiga qarshi kurash masalalari va ularning yechimlari. – 17-18-oktyabr, 2025-yil.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(6)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.